

**AVORTUL ÎN CANOANELE BISERICESTI.
PERSPECTIVĂ INTERCONFESIONALĂ
Abortion - the Canons of the Church.
Interconfessional Perspective**

Valerica CELMARE*

Abstract

This article discusses the abortion issue as it is seen in the canons of the Christian Church. The approach is an interfaith perspective because it highlights the Orthodox, the Roman-Catholic as well as the Neo-protestant points of view. The basic idea is the unity of Christian denomination opinions regarding the practice of abortion.

Keywords: abortion, canons, interfaith, Christian churches

I. Avortul în canoanele Bisericii Ortodoxe

Fidelă poruncii a cincea a Decalogului, „Să nu ucizi!” (Biblia, 1991, Ieșirea, 20, 13), Biserica a afirmat încă din secolul întâi răutatea și gravitatea morală a oricărui avort provocat (Dumea, Claudiu, 1997: 5). Astfel, în *Didahie*¹, la a doua poruncă a învățaturii scrie: „Să nu ucizi copil în pântece, nici pe cel născut să nu-l ucizi” (Oprescu, Dan, 1997: 41). *Epistola lui Pseudo – Barnaba*, din aceeași perioadă (Dumea, Claudiu, 1997: 5), prezintă avortul ca fiind păcatul împotriva poruncii supreme a creștinismului, care este porunca iubirii de aproapele: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Biblia, 1991, Matei 22, 9). De aceea, capitolul XIX, nr. 5 al acestei epistole îndeamnă: „Să nu ucizi copil în pântecele mamei și nici să-l ucizi după ce s-a născut. Să nu-ți iei mâna ta de pe fiul tău sau de pe fiica ta, ci să-i înveți din tinerețe frica de Domnul”

---

* **Asist. univ. drd., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.**

¹ Didahie sau Învățătura celor 12 Apostoli, lucrare ce datează din jurul anului 100 d. Hr.

Analele Universității Dunărea de Jos Galați, fasc. XX, Sociologie, nr. 5, 2010, pp. 237-247.

(Oprescu, Dan, 1997: 42).

Sfinții Părinți au condamnat în unanimitate avortul. Astfel, sfântul Clement Alexandrinul, Sfinții Ciprian și Tertulian consideră că avortul nu este doar asasinarea unei ființe umane nevinovate, ci, în același timp, este distrugerea lucrării și a iubirii lui Dumnezeu (Dumea, Claudiu, 1997: 6). Sfântul Grigore Teologul, Sf. Maxim Mărturisitorul și Atanasie Sinaitul condamnă și ei avortul provocat, declarându-l drept ucidere, crimă, deicid (Moldovan, Ilie, 1996: 236).

„Cei care practică avortul sunt ucigași”, scrie Sfântul Clement Alexandrinul, (Asociația Medicilor Catolici, Iași, 1993: 3), iar Tertulian, referindu-se la contracepție, afirmă: „*Homicidi festinatio prohibere nasci*”² (Moldovan, Ilie, 1996, 221).

Canonul al doilea al Sfântului Vasile cel Mare numește pe femeia ce a săvârșit avortul *ucigașă*, precizându-i astfel răspunderea și vina (*Ibidem*, 233), iar canonul 8 are în vedere și vina corespunzătoare complicilor ei: „prin urmare și cele ce dau doctorii de avort, ucigașe sunt și ele și cele ce primesc otrăvurile care omoară fătul” (Floca, N., Ioan, 1992: 347). Același lucru este prevăzut și în canonul 91 al Sinodului Trulan (692 d. Hr.): „Pe cele care dau doctorii lepădătoare de făt și pe cele care primesc otrăvuri pierzătoare de prunci, le supunem pedepsei ucigașului” (*Ibidem*, 155). Sfântul Ioan Gură de Aur extindea complicitatea la avort, și asupra bărbatului a cărui soție a săvârșit un avort, considerându-l împreună vinovat de păcatul uciderii (Kalamaras, Meletios, 1991: 27). De asemeni, Canonul 101 al Sinodului VI Ecumenic (692 d. Hr.) afirma: „Cu excepția cazurilor de pericol de moarte și care sunt de resorturile chirurgiei, avortul liber consimțit este un asasinat” (Evdokimov, Paul, 1994: 227).

Canoanele ce reglementau acest păcat erau foarte aspre. Astfel, Sinodul din Elvira - Spania, din anul 300 d. Hr., hotărăște ca femeia care săvârșește avort să fie oprită pe viață de la cele sfinte (Moldovan, Ilie, 1996: 236). Mai târziu, canonul 21 al Sinodului de la Ancira, din anul 314, făcea un pogorământ, oprind femeia vinovată de săvârșirea avortului timp de zece ani de la Sfânta Împărtășanie (*Ibidem*, 236):

Pe femeile care sunt desfrânate și-și omoară fătul și se îndeletnicesc cu pregătirea mijloacelor de avort, hotărârea de mai înainte le-a oprit până la ieșirea din viață, și această hotărâre se ține îndeobște. Dar găsind ceva spre a le trata mai blând, am hotărât ca vreme de 10 ani să împlinescă în penitență, potrivit treptelor hotărâte (Floca, N., Ioan, 1992: 193).

Sfântul Vasile cel Mare reia dispozițiile prevăzute de acest din

---

² A împiedica nașterea înseamnă a te grăbi să ucizi.

urmă sinod:

Aceea care omoară fătul prin meșteșugire, se supune pedepsei uciderii și la noi nu este după subtilitatea expresiei de făt format și neformat; căci aici se osândește nu numai pentru cel ce se va naște, ci pentru că și pe sine s-a primejduit; căci mai de multe ori mor femeile în acest fel de încercări. Dar pe lângă aceasta se mai adaugă și omorârea fătului, altă ucidere după intenția celor ce îndrăznesc aceasta. Dar nu trebuie să se întindă pocăința lor până la moarte ci să se primească după un termen de 10 ani, dar vinderea să se hotărască nu după timp ci după chipul pocăinței (*Ibidem*, 342, Canonul 2 al Sfântului Vasile cel Mare).

Prin aceste prevederi, Sfântul Vasile cel Mare arăta că celor ce ucid fătul prin avort li se aplică pedeapsa cuvenită ucigașilor, adică penitență timp de zece ani, admitând însă că acest termen poate fi prescurtat dacă vinovații se căiesc (*Ibidem*, 1992: 342). El menționează că nu contează starea fătului care poate fi deplin format sau încă nedefinit. După doctrina canonică, în toate cazurile se aplică pedeapsa pentru ucigași, pentru faptul că a fost ucis fătul și pentru că mama și-a expus propria viață (*Ibidem*, 342).

Sfântul Ioan Postitorul considera și el avortul drept ucidere: „Femeii care nu se îngrijește de fătul său, ci din cauza neglijenței dânselor avortează, i se dă pedeapsa pentru ucidere premeditată” (*Ibidem*, 443, Canonul 36 al Sfântului Ioan Postitorul). El face însă un pogorământ mai mare, oprind femeile vinovate de acest păcat doar cinci ani de la Sfânta Împărtășanie:

Vasile cel Mare în canonul său al doilea și al optulea, spune că femeile care strică cu meșteșugire pe feți în pânțele și cele ce dau și iau doctorii pentru ca să-i piardă și ca feții, înainte de vreme să cadă afară, să nu se împărtășească zece ani albi însă hotărâm ca acestora să li se dea cel mult până la cinci ani sau și trei ani.

Sfântul Ioan Postitorul face distincție între femeile care și-au provocat avort cu voie și cele care au pierdut fătul fără voie. În acest ultim caz, prin canonul 34, el dispunea ca „femeia care fără de voie a pierdut fătul să primească epitimie de un an” (*Ibidem*, 443, Canonul 33 al Sfântului Ioan Postitorul).

Pe lângă aceste canoane care opreau femeile de la cele sfinte pe o anumită perioadă, existau și epitimiile reparatorii. Așa erau canoanele Sfântului Nicodim Aghioritul, care prevedeau că „dacă femeia a lepădat pruncul să-i dai canon să hrănească un prunc sărac, de are mijloace” (Moisin, Anton, 1997: 11).

Având în vedere gravitatea acestui păcat, doctrina canonică,

precum și dreptul bizantin considera avortul și un motiv de divorț (Floca, N., Ioan, 1992: 193).

În secolul XVII Biserica Ortodoxă Română, prin *Pravila de la Govora* (1640), la slova 374 condamnă păcatul săvârșirii avortului:

Carea de în muieri va purta ierbi sau le va mânca ca să nu facă feciori sau va face într-alt chip meșteșugit de va omori copilul în pânțele ei, sau își va otrăvi locul acolo unde se zămislește copilul, ca să nu mai facă copii, aceea, ca un ucigaș să se canonisească” (Moisin, Anton, 1997: 11).

Conform prevederilor cuprinse în *Pravilă*, orice femeie care săvârșea avort, nu trebuia să se împărtășească timp de șapte ani, timp în care făcea „metanii două sute pe zi” (Moldovan, Ilie, 1996: 230), iar dacă acea femeie murea între timp, nu i se săvârșea slujba înmormântării.

În cartea *Mântuirea păcătoșilor* se menționa:

Dacă ai bătut femeia și a lepădat pruncul sau dacă a luat plante să ucidă embrionul sau să nu rămână însărcinată, toate acestea și altele asemenea se socotesc ucideri și se canonisesc cu multă asprime” (Kalamaras, Meletios, 1991: 193).

După Revoluția din Decembrie 1989, Biserica Ortodoxă Română și-a exprimat în multe ocazii atitudinea față de practica avortului. Astfel, în mai 1991, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române publica un apel intitulat *Păziți darul sfânt al vieții*, în care se arată de la început: „cu prilejul mării sărbători a Pogorării Duhului Sfânt - Rusaliile, noi, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, adresăm un călduros apel clerului și credincioșilor Bisericii noastre [...], chemându-i la apărarea și promovarea vieții...”, după care se precizează:

„Profund îngrijorați de extinderea gravului păcat al avortului, adevărată crimă împotriva vieții și a Duhului Sfânt - Dătătorul de viață, adresăm o chemare sfântă părinților și îndeosebi mamelor, ca să apere dreptul la viață al pruncilor care, deși n-au văzut lumina zilei, sunt totuși chiar din momentul zămislirii, purtătorii chipului lui Dumnezeu” (Moisin, Anton, 1997: 88).

La 5 mai 1992, în răspunsul mitropoliei Olteniei adresat Mișcării Buna Vestire din Brașov, episcopul - vicar Damaschin Severineanu scria: „Biserica a binecuvântat familia și nașterea de copii și nu a fost și nu va fi niciodată de acord cu avortul, care este o crimă împotriva umanității” (*Ibidem*, 42).

Deasemeni, Cuvântul pastoral al Bisericii Ortodoxe Române, din 1993, împotriva avortului și pentru apărarea darului sfânt al vieții, menționează:

„Nimeni nu are dreptul de a dispune după bunul plac de viața sa, de viața altora, sau chiar de a propriilor săi copii. Refuzul de a da viață sau oprirea cursului vieții desființează statutul însuși al omului, care a fost creat spre a fi născător și purtător de viață. Viața în om își are începutul din momentul concepției, iar după învățătura Bisericii, orice atentat împotriva ei este un păcat împotriva lui Dumnezeu, care este izvorul vieții. Sfânta Scriptură și Sfintele Canoane ale Bisericii noastre învață că avortul voit este păcat strigător la cer, întrucât este ucidere premeditată iar atât mamele cât și toți care iau parte sau contribuie la săvârșirea acestui păcat își atrag judecata lui Dumnezeu” (*Ibidem*, 90).

Cea mai recentă poziție a Bisericii Ortodoxe Române față de practica avortului a fost exprimată în iunie 2004, când Comisia Națională de Bioetică a concluzionat foarte ferm că:

Avortul, tratamentele cu scop avortiv sau contraceptiv sunt păcate grele careucid ființe umane, împiedică procesul firesc al procreării ființelor omenești, afectează și pun în pericol demnitatea și viața femeii tinere și în cele din urmă, ne exclud din Impărăția lui Dumnezeu spre care năzuiesc creștinii (www.patriarhia.ro, 5.12.2010).

II. Avortul în canoanele Bisericii Romano - Catolice

Tradiția comună a Bisericii Creștine a considerat întotdeauna că viața umană trebuie protejată chiar de la început, în toate fazele ei de dezvoltare și a condamnat avortul în nenumărate documente oficiale (Dumea, Claudiu, 1998: 57), atât în cele comune, de dinainte de Schisma de la 1054 cât și în cele datate după acest eveniment.

Sfinții Părinți ai Bisericii, atât cei din Orient cât și cei din Occident: Sfântul Epifanie, Sfântul Ieronim, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Ambrozie, Sfântul Augustin, așezau avortul printre păcatele de maximă gravitate, alături de lepădarea de credință și adulter, deoarece se distruge prin săvârșirea lui, lucrarea supremă a lui Dumnezeu care este omul (*Idem*, 1997: 6).

Credința comună a creștinilor a fost exprimată de scriitorul bisericesc Athenagora cu aceste cuvinte: „Fătul din sânul mamei nu este un animal, el se află acolo prin bunăvoința Providenței”

(*Ibidem*, 6).

Printre cele mai vechi documente ale Bisericii Apusene, prin care se condamnă avortul se numără *Constituțiunea Efraenatum* din 29 Octombrie 1588, *Decretul Sfântului Oficiu* din 24 Iulie 1895 și *Propozițiunea 34* condamnată de Inocențiu al XI - lea (Moisin, Anton, 1997: 8).

Procreația avea în Apus, prioritate absolută. Pentru Sfântul Ambrozie, procreația era singura rațiune a căsătoriei. La fel, pentru Sfântul Augustin, printre cele trei bunuri ale căsătoriei: proles, fides, sacramentum (procreație, fidelitate și sacrament), țelul prim și dominant era procreația. *Codul Dreptului Canonic al Bisericii Romane* (canonul 1013) exprimă cu fidelitate teza devenită clasică: „*Matrimonii finis primarius est procreatio atque educatio prolis*“ (primul scop al căsătoriei este procreația și educarea copiilor). Tot restul este subordonat acestui prim scop” (Evdokimov, Paul, 1994: 25). În acest sens, Papa Pius al XI - lea scria în *Enciclica Casti Conubii* din 31 Decembrie 1930:

Orice mod de a uza de căsătorie, în care, prin rautate omenească, actul este privat de puterea sa naturală de procreare, se îndreaptă împotriva legii lui Dumnezeu și a naturii și cei care îndrăznesc să facă asemenea fapte se fac vinovați de păcat grav (Dumea, Claudiu, 1994: 13).

La fel și Papa Pius al XII - lea, într-un discurs către moașe, afirma:

Orice atentat din partea soților în săvârșirea actului conjugal ori în dezvoltarea consecințelor sale naturale, atentat având drept scop privarea lui de forța care îi este înăscută și împiedicarea procreării unei vieți noi, este imoral (*Ibidem*, 13).

Referindu-se la avort, Papa Pius al XII - lea, declara în discursul din 29 noiembrie 1950 că:

Nu există nici un om, nici o autoritate umană, nici o prescripție medicală, eugenică, socială, economică, morală care să prezinte sau să dea un drept juridic valabil, vizând distrugerea unei vieți umane nevinovate (*Idem*, 1997: 29).

Tot el amintea în 1951: „Orice ființă umana, chiar și copilul în sânul mamei, are dreptul la viață, drept primit direct de la Dumnezeu nu de la părinți, nici de la noua societate sau autoritate omenească” (*Idem*, 1998: 56).

În ultimii ani, documentele Bisericii Romano - Catolice prin care se condamnă avortul au fost destul de numeroase și exprimate

în termeni foarte categorici (*Ibidem*, 57). Astfel, *Enciclica Humanae Vitae* a Papei Paul al VI - lea, din 25 iulie 1968 „exclue în mod absolut, ca mijloc licit de reglementare a nașterilor, întreruperea directă a procesului de naștere deja început, nici ales avortul direct, chiar și cel făcut pentru motive terapeutice” (*Enciclica Humanae Vitae* a Sfântului Părinte Papa Paul al VI-lea, 1994: 12).

La Conciliul II Vatican, Biserica Romano-Catolică și-a reafirmat poziția pe care a avut-o întotdeauna: „Din momentul concepției, viața trebuie ocrotită cu cea mai mare grijă și atenție. Avortul și uciderea copiilor sunt crime oribile” (*Asociația Medicilor Catolici*, 1993: 3).

Noul Catehism al Bisericii Catolice exprimă această poziție astfel:

Viața umană trebuie respectată și apărută în mod absolut, încă din momentul concepției. Încă din primul moment al existenței sale, ființei omenești trebuie să i se recunoască drepturile persoanei, printre care, dreptul inviolabil al oricărei ființe nevinovate la viață [...]. Dumnezeu, Stăpânul vieții, le-a încredințat oamenilor, misiunea nobilă de a ocroti viața, misiune care trebuie îndeplinită într-un mod vrednic de om. Așadar, încă de la zămislirea ei, viața trebuie protejată cu cea mai mare grijă: avortul, ca și infanticidul, sunt crime odioase (nr. 2270-2272) (*Dumea, Claudiu*, 1997: 5).

Un document recent al Bisericii Catolice, referitor la dreptul la viață, intitulat *Donum vitae* (Darul vieții), preciza în acest sens:

Drepturile inalienabile ale persoanei, vor trebui recunoscute și respectate de societatea civilă și de autoritatea politică. Drepturile omului nu depind nici de indivizi, nici de părinți și nici măcar nu reprezintă o concesie din partea societății și a statului; ele aparțin naturii umane și sunt inerente persoanei în puterea actului creator în care ea își are originea. Printre aceste drepturi fundamentale trebuie numit dreptul la viață și la integritate fizică al oricărei ființe umane de la concepere până la moarte (*Ibidem*, 1997: 11).

În declarațiile sale, Papa Ioan Paul al II-lea spunea că astăzi, „legiferarea avorturilor a devenit un fapt alarmant” și din nefericire noi asistăm frecvent la „spectacolul ce vizează curmarea violentă a drumului atâtor vieți umane, care încă nu s-au născut” (*Idem*, 1998: 55). El condamnă avortul în enciclica sa, *Evangelium Vitae* (*Ibidem*, 1998: 57), iar în declarația din 25 Decembrie 1986, afirmă:

În realitate, avortul este o înfrângere a omului și a societății civile. Prin el este sacrificată viața unei ființe umane de dragul unor

bunuri de mai mică valoare, invocându-și adesea motive inspirate din lipsa de curaj și de încredere în viață... Aceasta este una din urmările cele mai îngrijorătoare ale materialismului teoretic și practic, care, eliminându-l pe Dumnezeu, sfârșește prin a elimina și omul (*Ibidem*, 1998: 55).

În aceste condiții, spunea Papa Ioan Paul al II-lea, misiunea Bisericii este una foarte clară:

Biserica este chemată să arate din nou tuturor, cu cea mai clară și puternică convingere, voința ei de a promova cu orice mijloace viața umană și de a o apăra împotriva oricărei uneltiri la ființa ei, în oricare stadii de dezvoltare s-ar afla” (Moisin Anton, 1997, 10)

Sanctiunea pentru acest grav delict împotriva vieții umane este, conform Dreptului Canonic al Bisericii Catolice, excomunicarea (Dumea, Claudiu, 1997: 7). Prin însuși faptul comiterii delictului, cade în excomunicare nu numai femeia care avortează, dar și cei care într-un fel sau altul cooperează la săvârșirea avortului. Așa sunt de exemplu medicii, asistentele, soții care își obligă soțiile să facă avort, întrucât și aceștia devin complici la crima și se fac vinovați de păcat grav. Se menționează însă, că prin această sancțiune, Biserica Romano-Catolică nu intenționează să restrângă domeniul milostivirii, ci să pună în evidență gravitatea crimei săvârșite, daună ireparabilă pricinuită copilului nevinovat care a fost ucis, părinților și întregii societăți (*Ibidem*).

În discursul adresat participanților la *Congresul Internațional „Uleiul pe răni”* din 5 Aprilie 2008, actualul întâi-stătător al Bisericii Romano-Catolice, papa Benedict al XVI-lea, declară ferm că practicile avortive „lezează demnitatea persoanei umane, implică o profundă nedreptate în raporturile umane și sociale și îl ofensează pe Dumnezeu însuși ” (www. documente.catholica.ro, 5.12.2010).

Gravitatea consecințelor acestui păcat a fost subliniată și de Maica Tereza care spunea că avortul „distruge pacea, fiind un război împotriva omenirii” (Stössel, Pius, 1998: 80) și de aceea este necesară urmarea îndemnului Papei Ioan Paul al II-lea, îndemn lansat la *Rugăciunea Angelus* din 8 septembrie 1985: „Salvați omul care încă nu s-a născut, amenințat de omul care s-a născut” (Dumea, Claudiu, 1998:56).

III. Avortul în învățătura confesiunilor neoprotestante

Toate Bisericile neoprotestante și protestante împărtășesc punctul de vedere comun al Bisericii Creștine față de avort, și anume că acesta este o crimă și o încălcare a legilor lui Dumnezeu.

Personalități marcante din mediile evanghelice s-au ridicat împotriva avortului, semnificativ în acest sens fiind profesorul și psihologul James Dobson, președintele și fondatorul organizației nonprofit *Focus on the Family* (Fundatia Impact Media, Timișoara, 1996). Într-o conferință ținută în fața unui mare număr de pelerini veniți la Ohio, acest profesor condamnă avortul, considerându-l „a fi cea mai serioasă chestiune a zilelor noastre datorită valorii aceluși copilăș care va fi avortat” (*Ibidem*). Studiind impactul pe care îl au avorturile asupra concepției despre valoarea vieții umane, dr. James Dobson menționa:

Este interesant de observat că femeia care s-a decis să curme viața din interiorul trupului ei se referă la ea ca la *fetus* (făt). Dar dacă se decide să-l păstreze și să-l nască, se referă la această viață cu expresia *bebelușul meu*. Nevoia stabilirii acestei deosebiri este evidentă: dacă dorim să ucidem o ființă umană fără să ne simțim vinovați, mai întâi trebuie să o depozăm de demnitate și valoare umană. Trebuie să îi dăm un nume medical pentru a evita aluzia la personalitate. Această diferențiere a fost atât de eficientă în societatea noastră, încât copilul nenăscut, în primele șase luni de viață intrauterină poate fi sacrificat fără ca cineva să resimtă vreo pierdere” (Dobson, James, 1994: 116).

Vina aparține în primul rând legislației avorturilor, legislației ce determină schimbări cu un impact major vieții umane. Spre exemplu, „avortul este foarte strict legat de infanticid, iar uciderea celor născuți este primul pas spre uciderea celor bătrâni sau a altor categorii de oameni” (Fundatia Impact Media, Timișoara, 1996). Dr. Dobson combate cu vehemență acest gen de practici, susținând, în virtutea legilor creștine, că „dreptul unei persoane nu este prescris de lege ci este dat de Creator”. De aceea, avortul nu este o chestiune politică. „Nu are nimic de a face cu democrații și nici cu republicanii” (*Ibidem*). El este o chestiune spirituală.

Textele biblice resping în mod absolut ideea că un copil nenăscut are suflet sau personalitate. Nici un argument logic nu poate justifica îndepărtarea micuței ființe umane din locul sigur unde trăiește și condamnarea la moarte pe o masă din spital. Nici un considerent socio-economic nu poate ușura vina noastră colectivă pentru uciderea acestor vieți create după chipul lui Dumnezeu. În Evangheliile observăm tandrețea lui Iisus față de copii, iar cele mai înspăimântătoare avertismente le-a adresat celor care le vor face rău. Convingerea mea profundă este că El nu ne va considera nevinovați pentru neconținută pruncucidere care se desfășoară în societatea noastră. Ne va spune la fel cum i-a spus lui Cain,

ucigașul fratelui său, Abel: „Glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ până la Mine” (Dobson, James, 1994: 118).

Bibliografie

- Abrudan, Dumitru, Cornițescu, Emilian, 1994, *Arheologie Biblică*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Asociația Medicilor Catolici, 1993, *Avortul, întrebări și răspunsuri*, Iași, Editura Presa Bună.
- ***, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, 1991, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- ***, Comisia de Bioetică a Bisericii Ortodoxe Române, *Poziția Bisericii Ortodoxe Române față de avort, eutanasiere și transplant*, www.patriarhia.ro, 5.12.2010.
- Dobson, James, 1994, *Căsătoria - împlinire sau frustrare?*, traducător Verlan Octavian, Timișoara, Editura Noua Speranță.
- Dumea, Claudiu, 1994, *Planificarea familială după morală catolică*, Iași, Editura Presa Bună.
- Dumea, Claudiu, 1997, *Salvați viața!*, București, apărută la Buzău Editura ARC.
- Dumea, Claudiu, 1998, *Omul între “a fi” sau “a nu fi”*, București, Editura ARC.
- Enciclica Humanae Vitae a Sfântului Părinte Papa Paul al VI-lea, 1968, *Despre reglementarea nașterilor*, Iași, Editura Presa Bună.
- Evdokimov, Paul, 1994, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, traducere de Gabriela Moldoveanu, București, Asociația Medicală Creștină CRISTIANA.
- Floca, N, Ioan, 1992, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu.
- Fundația Impact Media, Timișoara, 1996, *O chestiune de valoare - un program special despre valoarea vieții* (casetă video), prezentator dr. James Dobson, Copyright Focus on the Family, 15 min.
- Kalamaras, Meletios, 1991, *Avortul*, traducere de Garoafa Coman, Tesalonic, Editura Orthodoxos Kypseli.
- Moisin, Anton, 1997, *Ocotirea copiilor nenăscuți*, Sibiu, Editura POLSIB.
- Moldovan, Ilie, 1996, *Adevărul și frumusețea căsătoriei. Teologia iubirii*, vol. II, Alba Iulia.
- Oprescu, Dan, 1997, *Filosofia avortului*, București, Editura Trei, București.

- Papa Benedict al XVI-lea, 2008, *Discursul adresat participanților la Congresul Internațional „Uleiul pe răni”*, www.documente.catholica.ro 5.12.2010.
- Stössel, Pius, 1998, *Myriam, de ce plângi? Trauma avortului*, traducere din limba germană de dr. Cristina Valea, Timișoara, Editura Ariel în colaborare cu Fundația Pro Vita Medica, Timișoara.